

RIKSARKIVAREN

Forsvarets arkivtjeneste
Postboks 800 Postmottak
2617 LILLEHAMMER

Deres ref
2013/033807-001/Forsvaret/407

Vår ref.
2013/12242 HANKNU

Dato
17.12.2013

Vedtak om bevaring - Forsvarets kart

Vi viser til brev av 16. oktober 2013, hvor Forsvarets Militærgeografiske Tjeneste (FMGT) gjør rede for de ulike kartseriene etaten skaper og bruker. FMGT anbefaler å bevare et mindre antall av samtlige kartblader.

Med hjemmel i lov av 4. desember 1992 nr. 126 (arkivloven) § 9 bokstav c vedtar Riksarkivaren at det skal bevares og avleveres ett eksemplar av alle kartblad i alle serier, slik disse er beskrevet i FMGTs brev av 16. oktober 2013. Vedtaket gjelder også for kartblad som blir produsert i fremtiden.

Før avlevering må kartbladene ordnes og registreres.

Med hilsen

Ivar Fønnes
riksarkivar

Hans Knut Trælhaug
arkivar

FORSVARET

Forsvarets Militærgeografiske Tjeneste

1 av 6

Vår saksbehandler

OL Henning Ove Sørslett, hosorslett@mil.no
+47 23 09 23 70, 0510 2370
FMGT/OS

Vår dato

2013-10-16

Vår referanse

2013/033807-001/FORSVARET/ 407

Tidligere dato**Tidligere referanse****Til**

Riksarkivet
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 OSLO

Kopi til

Etterretningstjenesten

Arkivering av Forsvarets kart

1 Bakgrunn

På anmodning fra Forsvarets militærgeografiske tjeneste (FMGT) ble det tirsdag den 30. april 2013 gjennomført et innledende møte mellom representanter fra riksarkivet og FMGT vedrørende forhold knyttet til arkivering av Forsvarets papirkart. Tema som ble behandlet var blant annet arkivplikten, omfang og praktisk gjennomføring.

Tilstede på møtet var følgende:

Fra FMGT:

- Kaptein/Gruppeleder Logistikk, Ketil Gundersen
- Major/Militærgeograf Land, Frank Halvorsen

Fra Riksarkivet:

- Seniorrådgiver for papirdepot og arkivbeskrivelse Kari Ansnes
- Arkivar Ketil Zahl

FMGT ble på dette møtet anmodet om å beskrive sine trykte kartprodukter og egen rolle i Forsvaret og samfunnet for øvrig. Denne informasjonen skal deretter brukes som beslutningsgrunnlag for et eventuelt vedtak gjort av Riksarkivet for å pålegge Forsvaret å arkivere sine produkter for ettertiden.

2 Drøfting

Som del av statsforvaltningen er FMGT underlagt arkivplikt som er nedfelt i Arkivloven og med knytninger til Offentlighetsloven. Arkivplikten innebærer i korte trekk for FMGT at den geografiske informasjonen som forvaltes og distribueres skal underlegges en vurdering av hvorvidt denne informasjonen er så unik og viktig at hele eller deler av den bør oppbevares for ettertiden av historiske og/eller juridiske årsaker.

Postadresse Postboks 800 Postmottak 2617 Lillehammer	Besøksadresse Akershus festning bygn 64 1 etg 0015 OSLO	Sivil telefon/telefaks +47 03 003/+47 61 10 36 99 Militær telefon/telefaks 99/0500 3699	Epost/ Internett postmottak@mil.no www.forsvaret.no Organisasjonsnummer NO 986 105 174 MVA	Vedlegg
---	---	--	--	----------------

Til hjelp ved beskrivelsen har FMGT nyttet "*Hovedprinsipper for Riksarkivarens arbeid med bevaring og kassasjon i offentlig forvaltning*" som beskriver hvilke formål en arkivering kan ha. Disse formålene er delt inn i 4 hovedprinsipper (F1 – F4) som beskriver 4 forskjellige hovedformål med arkivering.

For FMGTs del vil dokumentasjonsverdi (F1) "*Offentlige organers funksjoner i samfunnet*" være relevant. Det vil være formålstjenlig å dokumentere FMGTs funksjon i Forsvaret og samfunnet. Det er også nødvendig å dokumentere FMGTs rolle som aktør og initiativtaker i NATO gjennom arbeidet i å utvikle felles standarder for flykart.

Informasjonsverdi (F2) "*Bevare informasjon om forhold i samfunnet og samfunnsutviklingen*" er også et viktig kriterium for å arkivere deler av papirkartporteføljen til FMGT.

I tillegg har FMGT brukt en rapport fra "Bevaringsutvalget" et utvalg oppnevnt av Riksarkivaren i 2000 med mandat til å vurdere daværende retningslinjer for bevaring og kassasjon av offentlige arkiver, for å få innsikt og utdyping i begreper vedrørende arkiveringsfaget.

Rapporten tar for seg arkiveringspraksisen for hele den offentlige sektoren for å vurdere hvilke bevarings/kassasjonsprinsipper som er hensiktsmessige med utgangspunkt i de gjeldende retningslinjer.

2.1 FMGTs rolle

FMGT leverer geografisk informasjon og tjenester primært til norske styrker i inn- og utland. Utenlandske avdelinger som øver i Norge vil også motta informasjon fra FMGT, slik at de har det nødvendige autoriserte geografiske grunnlaget til å operere fartøy, fly eller manøveravdelinger på norsk jord. FMGT kan også på anmodning utføre oppdrag for andre statlige departementer og etater, i hovedsak Utenriksdepartementet og Justis- og Beredskapsdepartementet, herunder Politiet.

FMGT er på vegne av Forsvaret tillagt fagansvar for geografisk informasjon, blant annet papirkart.

FMGT forvalter i dag flere kartserier til militær bruk. Kartseriene utgjør til sammen ca 1000 forskjellige kartblader i forskjellig antall av hvert. Opplagstallet avgjøres av brukshyppigheten og holdes så lavt som mulig for å ta hensyn til både økonomi og behov, knyttet til, som daglig drift, øvelser samt, Forsvarssektorens beredskapsbehov. Kartbladene revideres og gis ut i nye utgaver med varierende frekvens. Dette innebærer et ansvar for å utøve nødvendig artikkelforvaltning for å sikre at papirkart er tilgjengelig i nødvendig antall og i korrekt utgave.

I hovedsak er det manøveravdelingens informasjonsbehov i forbindelse med planlegging og utførelse av manøver i felt, samt militær luftfart sitt behov som skal dekkes. I tillegg ligger det til grunn et beredskapsmessig behov, for å understøtte Forsvarets avdelinger ifm militær støtte til det sivile samfunn, eksempelvis som ved skogbrann, flom og andre hendelser som krever organisert innsats fra Forsvaret av noe omfang. Det er ingen sivile instanser som forvalter og lagrer kart i et landsdekkende omfang og kvantum til at det kan dekke et akutt behov for geografisk informasjon som kan dekke Forsvarets og det øvrige samfunnets behov, i tilfeller som beskrevet ovenfor.

2.2 Militære kartserier, typer, bruksområder og omfang

2.2.1 Forsvarets landkartserier

M711 serien

M711 serien består av 727 kartblader som dekker hele fastlands Norge samt skjærgården langs hele kysten i målestokk 1:50000 som også utgis av Kartverket. Kartserien blir arkivert ved Riksarkivet som følge av arkivplikten til Kartverket. FMGT forvalter den samme serien til militært bruk på det opprinnelige formatet. Årsaken til at vi fortsatt benytter opprinnelig papirformat er at Forsvaret er forpliktet til å følge felles NATO-standarder. FMGT forvalter i tillegg to avledede kartserier i M711 serien, henholdsvis M711SK og M711E.

Den militære M711 kartserien skiller seg fra den sivile varianten ved at kartbladene har et eget koordinat system, et rutenett som muliggjør posisjonsbestemmelse med ca 100 meters nøyaktighet, samt at det er utstyrt med hjelpelinjer for å angi Lat-Long posisjoner, siden dette er vanlig brukt av flygende fartøyer. I tillegg har de militære M711 kartene rammeinformasjon som man ikke finner på sivile utgaver av M711, bla informasjon om misvisning samt en beskrivelse av hvordan rutetilvisning skal gjøres korrekt.

Forsvaret benytter som eneste instans M711 seriens militære variant, samt to avledede serier, M711SK som beskriver skredfarlige områder og M711E (miljø) som beskriver punkter og områder i miljøet som er sensitive for militær aktivitet.

M711SK benyttes i første rekke for å ivareta sikkerheten til personell i manøverenheter som skal ta seg frem i felt under vinterforhold, mens M711E har som hovedfunksjon å gjøre militære avdelinger i stand til å unngå å påføre miljøet skader og ulemper for å minimere eventuelle erstatningskrav, altså et økonomisk motivert verktøy.

M711E vil over tid vise endringer i hvilke punkter og områder som krever hensyn i forhold til støy, forurensning og annen militær aktivitet.

M711SK (Snøskred)

87 kartblader. Består av M711 grunnkart med overlegg som viser potensielle utløsnings- og utløpssoner for snøskred.

M711E (Miljø)

30 kartblader Avledet av M711 serien. Består av M711 grunnkart med et overlegg som beskriver områder og punkter som er sensitive for militær aktivitet.

Begge de to avledede kartseriene er avgrenset til regioner/områder der militær aktivitet i hovedsak finner sted. M711 serien omfatter de kartene som brukes til å manøvrere alt fra mekaniserte avdelinger til mindre personellenheter i terrenget. M711 kartene blir også benyttet som verktøy i forbindelse med operasjonsplanlegging, samt ved ildgivning med bl.a. artilleri.

M616 serien

Kartserie i skala 1:100 000. Kartserien brukes som oversiktskart i kommandoplasser og dels som veikart ved behov for høyere detaljgrad enn det veikartserien i 1:250 000 kan gi.

M616 (Kommandoplass)

Basert på samme kartgrunnlag som M711 serien og består p.t. av 29 kartblader som i hovedtrekk dekker kjerneområder for militær aktivitet., hovedsakelig i Troms, men også noen områder i midt Norge samt enkelte områder på Østlandet. I tillegg er det produsert 16 kartblader i serien M616E.

M616E (Miljø)

Er påført et ekstra informasjonslag som angir sensitive områder og punkter tilsvarende det man finner på M711E serien, dog med dårligere detaljoppløsning. M616E er i hovedsak produsert med dekning over Troms.

M616 og M616E er p.t. ikke i bruk og vurderes for tiden utfaset.

M517 serien

M517 serien er laget for å dekke Forsvarets behov for et veikart til bruk ved planlegging av transport.

M517 (Veikart)

Serien består av 16 kartblader som dekker hele fastlands Norge. Veikart serien er en kartserie i målestokk 1:250000 og brukes som både veikart og oversiktskart under manøvrøvelser.

M517 serien er nært beslektet med M517AIR serien ved at de er basert på samme kartgrunnlag,

2.2.2 Forsvarets flykartserier

Består av seriene M517AIR, LFC (Low flying chart), FLMA (Maritime Aeronautical Chart) og FLSB (Aeronautical Chart Svalbard). Alle seriene er unike for Forsvaret i det Forsvaret er eier og utgiver av samtlige.

M517AIR

16 kartblader, har samme kartbladinnstilling, målestokk og dekningsområde som veikartserien og er obligatorisk for all militær luftfart og brukes i tillegg sivilt etter avtale med Forsvaret av sportsflygere og kommersielle aktører. M517AIR skiller seg fra veikartserien ved at den inneholder luftromsinformasjon av typen kontrollsoner rundt flyplasser og lignende og har fremhevet lufthindre som er av betydning ved lavtflygning, mens veier og annen infrastruktur er noe tonet ned.

LFC

3 kartblader, målestokk 1:500 000 og dekker hele fastlands Norge.

FLMA

Maritimt flykart bestående av 5 kartblader målestokk 1: 1 mill og dekker deler av fastlands Norge samt norsk sjøterritorium med tilstøtende områder, herunder Svalbard og Frans Josefs land.

FLSB

3 kartblader, målestokk 1:250 000 og dekker Svalbard. Svalbard er en demilitarisert sone, men står under norsk kontroll og administrasjon og det er norske ressurser som i første rekke må settes inn ved behov, for eksempel Forsvarets helikopter i tilfelle flyulykker og lignende.

Flykartene inneholder informasjon om bla luftromsstruktur, grenser og om lufthinder. Dette er informasjon som endres fra tid til annen og flykartseriene revideres og gis som følge av dette ut i nye utgaver relativt hyppig. FMGT har for tiden et arbeid i gang med å endre symbologien på M517AIR serien og dette arbeidet følges tett og med stor oppmerksomhet i NATOS luftkartmiljø. Det foreligger også planer om å fornye kartene over Svalbard, da som en utvidelse av M517AIR serien.

2.2.3 Oversiktskart Norge og andre produkter

Ett kartblad i 1:850 000 påført markeringer av de mest sentrale militære baseområdene.

I tillegg de ovennevnte kartserier/-blad kan det være aktuelt å trykke andre kartprodukter i forbindelse med oppdrag i og utenfor Norge, samt eventuelle spesialkart som kan bli produsert i forbindelse med nasjonale hendelser, for eksempel 22.juli 2011, som kan ha en historisk dokumentasjonsverdi.

2.2.4 Bruk og forvaltning av kart i Forsvaret

Arkivering av skrevne dokumenter blir i dag ivaretatt gjennom saksbehandlerverket Doculive. Trykte kart er en sammenstilling av symboler og tekst som samlet utgjør et bilde av et avgrenset område der størrelsen på det beskrevne området avgjøres av kartets målestokk. Kartene blir revidert og trykket i nye utgaver i varierende tidsintervaller. Revisjonen ivaretas av Kartverket, trykking ivaretas gjennom en trykkeavtale med et siviltrykkeri, mens artikkelforvaltningen av kartene ivaretas av Forsvaret ved FMGT. Artikkelforvaltning omfatter det som handler om bestemmelse av opplagstall, kontroll av lagerbeholdning, versjonskontroll og inn- og utfasing av kartprodukter.

All artikkelhåndtering, dvs. lagerhold og distribusjon, foretas i dag av Forsvarets Logistikkorganisasjon(FLO)

Hva trykte papirkart angår har FMGT i dag ingen formelle rutiner for å arkivere produkter som blir utfaset. Derfor ønsker FMGT å få en vurdering av hva som bør tas vare på for ettertiden.

Kartseriene sier noe om Forsvarets syn på sitt eget ansvar for å ivareta eget personell og andres eiendom og verdier og dermed indirekte eget omdømme. Militær aktivitet er i mange kommuner en offentlig etats en viktig del av dagliglivet, på godt og vondt og kartene som blir benyttet, bidrar som beskrevet over, til å dokumentere Forsvarets rolle over tid i mange lokalsamfunn.

Forsvarets flykart inneholder informasjon som er gjenstand for relativt hyppige endringer. Dette omfatter både luftromsstruktur og infrastruktur så vel som verneområder og hindringer i form av luftspenn og tårn. Forsvarets flykartserie M517AIR benyttes også av det sivile sportsflygermiljøet og har derfor en sikkerhetsmessig og juridisk betydning for større deler av samfunnet enn Forsvaret alene. Flykartene vil derfor være med på å danne et kontinuerlig bilde av en utvikling i samfunnet over tid.

Trykte kart vil alltid være et stillbilde av en situasjon eller tilstand på terreng og infrastruktur på utgivelsestidspunktet. Det vil derfor kunne sammenholdes med annet arkivmateriale og supplere/utfylle denne informasjonen, noe som kan gi et mer helhetlig og korrekt bilde av situasjon og faktiske forhold.

Ulykker og andre uønskede hendelser som oppstår i forbindelse med Forsvarets aktiviteter forekommer fra tid til annen, og erfaringsmessig blir da kartene som er benyttet i fm aktivitetene gjenstand for gransking for å avgjøre om feil i disse kan ha spilt noen rolle i forbindelse med et ulykkesforløp. Det har vært tilfeller av at kart har blitt produsert med feil rutenett tilpassing som har medført at posisjonsangivelser har blitt flere hundre meter feil.

Ellers kan rapporter etter ulykker svært ofte henvise til gjeldende kart for ulykkessted og -tidspunkt. Dette omtales som "lenkbarhet", som vurderes som et sterkt bevaringskriterium under hovedformål F2 i rapporten utarbeidet av det tidligere nevnte "Bevaringsutvalget".

3 Konklusjon

Omfang av kart som vil bli trykket i ny utgave av de nevnte kartseriene vil utgjøre et antall av anslagsvis 60 – 85 kartblader pr år, og vil være det antallet papirkart det vil være behov for å arkivere for å ivareta dokumentasjonsbehovet som beskriver FMGTs rolle og funksjon, samt informasjon om forhold og utvikling i samfunnet slik det beskrives i kriteriene F1 og F2 i Hovedprinsipper for Riksarkivarens arbeid med oppbevaring og kassasjon i offentlig forvaltning.

Med utgangspunkt i kriteriene F1 om dokumentasjonsverdi og F2 om informasjonsverdi er det etter FMGTs mening sannsynlig at Forsvarets kartserier vil komme inn under begge. Hvorvidt den sivile M711 serien ivaretar begge kriterier sett opp mot den militære M711 serien er en vurderingssak og bør sees i lys av Forsvarets spesielle behov for høy grad av sikkerhet og presisjon fra den informasjonen kartene kan gi til både manøver og ildledning.

Forsvaret er en samfunnsinstans som i kraft av sin særegne natur vekker bred interesse i store deler av samfunnet siden svært mange har vært i kontakt med etaten gjennom egen tjeneste eller som pårørende.

FMGT mener derfor at det vil være mest riktig å anbefale arkivering av et mindre antall av samtlige kartblader for ettertiden, både av dokumentasjonshensyn, men også av hensyn til informasjonsbehov som kan oppstå mange år i ettertid, for eksempel hos historikere.

Kjetil Utne
Kommandør
Sjef FMGT